

Des de final de juliol, amb l'excusa de desmantellar els campaments gitanos, el govern de Nicolas Sarkozy ha expulsat quasi un miler de ciutadans d'aquesta ètnia procedents de Romania i de Bulgària. En parlem amb Isidro Rodríguez (Madrid, 1961), director de la Fundació Secretariat Gitano.

“Romania no anirà endavant si no resol la qüestió dels gitanos”

Quina sensació us fa això que passa a França: el desmantellament dels campaments gitanos i l'expulsió de persones d'aquesta ètnia?

—Es comet una terrible injustícia cap als gitanos. Això que es fa atempta contra els drets fonamentals de les persones. Per arribar a aquesta situació s'han anat enviant missatges criminalitzadors en què es barreja mendicitat, immigració, il·legalitat, delinqüència... S'han incorporat conceptes i paraules negatius que atien els prejudicis cap als gitanos i el rebuig social que hi ha envers ells. És injust, penós i immoral.

—El president francès ha justificat el desmantellament dels campaments dient que “són font de tràfic il·licit, condicions de vida profundament indignes, explotació de xiquets amb finalitats de mendicitat, prostitució o delinqüència”. Què hi ha de cert, en tot això?

—És una manera absolutament cínica de fer culpables les víctimes de la pobresa, l'exclusió i la marginació secular. Sarkozy vol fer-se fort amb la misèria d'altri. Els delictes, si n'hi ha, els cometen les persones, no les comunitats, i les lleis han d'actuar amb totes les garanties contra les persones, no contra els grups. Això contravé tractats que França té signats amb la UE i de la República Francesa mateix.

Dit això, per damunt encara hi plana una cosa més greu: mostra el fracàs de

la política d'inclusió dels francesos, però també de la resta dels països i de la UE amb relació a la integració dels gitanos. Els gitanos són la minoria més gran d'Europa i la més pobre, rebutjada i marginada. Es continuen utilitzant els gitanos com a cap de turc en favor de la política interna de cadascun dels països. Això és injust i immoral, i per això pensem que cal aturar-ho.

—Es van alçant veus que demanen que la UE intervingue i ature les expulsions que fa França. Des del

vostre punt de vista, què hauria de fer la UE?

—Dues coses. La primera: igual que s'obren expedients als països per qüestions relacionades amb la competència i la legislació comunitària, s'han d'obrir expedients quan allò que hi ha en joc són els drets humans i els principis de construcció del projecte europeu. La segona cosa que esperem que faça és que s'impulse una autèntica política d'integració dels gitanos en el marc de l'estratègia de Lisboa. Cal una política seriosa en què els fons estructurals siguin emprats per assolir objectius reals en matèria d'igualtat d'oportunitats en educació, feina, habitatge, accés a la salut.

—L'any 2007 es va crear la Xarxa Europea sobre Inclusió Social i Població Gitana en el Marc dels Fons Estructurals (EURoma) i hi participaren dotze països. De què ha servit?

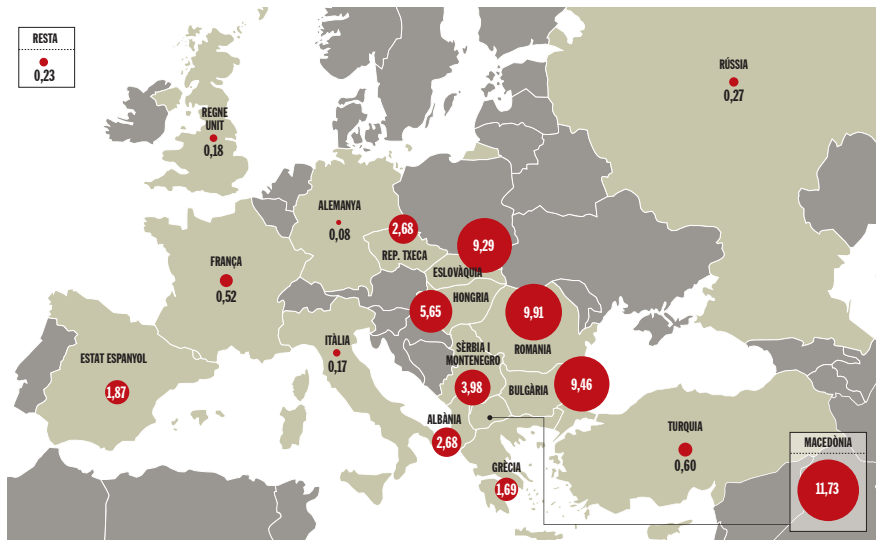
—És una iniciativa que va impulsar la nostra fundació amb un objectiu:

Segons Nicolas Sarkozy, els gitanos “són font de tràfic il·licit, condicions de vida profundament indignes, explotació de xiquets amb finalitats de mendicitat, prostitució o delinqüència”.

Principals països amb població romaní a Europa

Població romaní per cada 100 habitants

Font: Situación social y tendencias de cambio en la Comunidad Gitana. Coord. Miguel Laparra Navarro. Universidad Pública de Navarra

que els funcionaris, que són els encarregats d'engegar els projectes dels fons estructurals, estiguen més sensibilitzats sobre la població gitana, de manera que els programes del fons social europeu que impulsen s'adrecen a la comunitat gitana. Encara és un poc prompte per a avaluar els resultats que ha tingut EURoma, però n'estem realment satisfets, perquè creiem que toquem una de les tecles clau per avançar en la inclusió social. Els responsables han de ser conscients que és imprescindible gastar-se els diners destinats a cohesió social també en els gitans.

—**També és cert que durant els anys 80 es van aplicar les primeres polítiques d'integració, a Espanya, però també en països del nord Europa. No obstant això, informes posteriors mostren que si bé s'han produït avanços, no han tingut un pes proporcional als recursos esmerçats. Per què?**

—Cal veure-ho amb perspectiva. A Espanya, que és vist com a referent quant a integració, continuen formant part dels grups de ciutadans més pobres i amb més risc d'exclusió. Però s'ha avançat significativament en integració social, com no havia passat en segles anteriors: s'ha millorat l'accés a drets socials en tots els àmbits: en la salut, l'accés a pensions, accés a habitatge, educació, estàndards de vida... I, amb tot, continua havent-hi focus

de marginació i xabolisme. Un 4% de famílies gitanes encara viuen en xaboles. És dramàtic, però només és un 4%. La gran majoria de les famílies gitanes han progressat enormement. Això és perquè les polítiques socials de l'estat del benestar han estat inclusives amb els gitans, cosa que no ha passat en alguns altres països europeus.

D'una altra banda, cal entendre que els canvis socials, quan van aparellats amb estratègies culturals molt consolidades amb el pas dels segles, cal observar-los a termini mitjà, a voltes a una generació vista. Invertir en educació, feina, habitatge, salut... vol dir canvis a termini mitjà i llarg. Però els drets sí que cal garantir-los d'avui per demà.

—**Al darrer número de la revista *Gitanos* us felicitàveu que la qüestió gitana s'haguera incorporat a l'agenda europea. Però en vista de tot això que passa a França la UE respon amb tebiesa. Això de França engega a dida les esperances que manifestàveu a la revista?**

—Efectivament. D'una banda s'ha produït un avanç com no hi havia hagut mai, en el sentit que es comença a articular una política d'inclusió dels gitans i hi ha moltes institucions conscienciades. De fet, la presidència espanyola de la UE el semestre passat va donar-hi un impuls molt important. Alhora, això no obstant, vam veure Berlusconi i ara Sarkozy no tan sols anant contra aquei-

xes polítiques d'integració —que ells mateixos han aprovat—, sinó fent expulsions com es feien al segle XV o XVI. Efectivament, anem cap arrere. Siga com siga, espere que casos com aquests es convertesquen en una oportunitat perquè la Comissió Europea impulse la seua política d'integració i perquè cada país n'esdevinga conscient. La societat europea, en aquest sentit, som un poc hipòcrites. Ens mobilitzem per la pobresa que hi ha a països del tercer món i la que tenim al costat la criminalitzem. Això és pervers, injust i immoral.

—**Així com l'antisemitisme o la discriminació a les persones negres es consideren políticament incorrectes, hi ha una certa tolerància cap a l'antigitanisme per part de l'opinió pública. A què és degut? Per què l'antigitanisme és tan naturalitzat?**

—Perquè els gitans no han tingut mai cap suport, han tingut poca articulació entre ells i poca presència social. Els gitans sempre han estat el boc expiatori. Sobre ells sempre han recaigut prejudicis i estereotips molt arrelats. Els gitans se'ls ha fet culpables dels seus patiments al llarg dels segles. Sarkozy vol enviar un missatge de fortlesa en clau de política interna i ho fa anant contra els gitans, que són els més pobres i els més dèbils. Hi ha hagut poca defensa de la societat civil de la situació dels gitans. Esperem que aquestes barbaritats de Berlusconi i Sarkozy contribueixen a sensibilitzar les societats, perquè siguin més solidàries amb el poble gitano.

—**Diríeu que els gitans són ciutadans de segona?**

—Ho són. Això hi ha en joc ara mateix: si hem de tenir una UE amb ciutadans de primera i ciutadans de segona, uns amb un drets i uns altres amb menys, o si realment fem un espai d'igualtat, de prosperitat, igualtat en els drets... Per això el problema va més enllà dels gitans. Tota la societat s'hi juga molt, en aquesta qüestió.

—**Hi ha una única forma d'integració per a la UE o cada país ha d'explorar la seua fórmula?**

—Cada país ha d'adaptar-se, però crec que sí que hi ha una única fórmula vàlida per a tothom: els drets bàsics cal garantir-los per a tots igual. Després cada país pot anar aplicant les seues fórmules i al seu ritme.

—Com hauria d'abordar Romania el problema d'una comunitat gitana molt marginada i estigmatitzada?

—Romania no ho resoldrà de l'un dia per l'altre, ni ho farà sola. Crec que necessita el suport, la solidaritat i l'exigència de la comunitat europea perquè realment té davant una tasca molt important. Té una comunitat gitana de dos milions de persones en condicions de pobresa extrema i rebuig social molt alt. Això no canvia de l'un dia per l'altre, però cal anar invertint en polítiques d'inclusió. Romania té accés als fons estructurals, però cal deixar-se de retòriques (moltes voltes es confon inclusió social amb donar càrrecs a un gitano) i començar a invertir on realment fa falta, és a dir, en mesures que garanteixen drets socials. Aquí és on el govern romanès ha de fer un esforç: en projectes que busquen l'eficàcia, es gestionen bé... Ara mateix hi ha prou recursos econòmics per a fer tot això.

—Veieu el govern romanès disposat a encarar aquesta qüestió?

—El govern de Romania no té cap més opció. Romania no anirà endavant si no resol la qüestió dels gitanos. Han d'incloure els gitanos com una part important de la ciutadania romanesa.

—Ja hem tingut uns quants anys de sensibilització cap a l'opinió pública sobre la realitat de la comunitat romaní. Percebeu cap canvi d'actitud?

—En aquells llocs on es va progressant en els nivells d'inclusió social va havent-hi un canvi. Espanya n'és un bon exemple. Els gitanos sempre hi han estat prou invisibles. En la mesura que siguem més presents en la societat també es pot produir un efecte rebot d'augmentar situacions de rebuig o racisme. Creiem que és un altra de les assignatures pendents. Les societats són adultes i cal exigir a la societat civil que hi haja una reflexió i un canvi d'actitud cap als gitanos. No es poden criminalitzar, estigmatitzar i rebutjar els gitanos constantment. Cal aconseguir que parlar malament dels gitanos siga políticament incorrecte.

—L'estereotip dibuixa la comunitat gitana com una comunitat que s'aprofita dels plans de foment de l'habitatge, la sanitat, l'educació... Què hi ha de cert i de fals en tot això?

EL TEMPS

“Sarkozy vol fer-se fort amb la misèria d'altri. Els delictes els cometem les persones, no les comunitats, i les lleis han d'actuar amb totes les garanties contra les persones, no contra els grups”

—És la perversió d'aqueixa situació d'estigmatització, en què la víctima es fa culpable i s'identifiquen els gitanos com a depredadors de recursos. A Espanya s'abusa molt d'aquest estereotip: “És que als gitanos els donen casa...” Va passar que quan es construïa habitatge social els anys 80 els gitanos hi van accedir, però no perquè foren gitanos, sinó pels seus nivells de renda, perquè eren més pobres que unes altres persones. Aquest accés a habitatges socials fou una palanca molt potent de transformació de la comunitat gitana.

—Hi ha qui diu que als gitanos els agrada un estil de vida lligat a la mendicitat i la marginalitat. Què en pensem?

—És un error confondre la cultura dels gitanos amb la cultura de la pobresa i la marginació, si bé han patit pobresa i marginació de manera a voltes crònica. Ací continua havent-hi la imatge dels gitanos xabolistes i marginals i això no correspon a la realitat. Ni els gitanos són xabolistes ni són

artistes i flamencs. Això són percentatges molt menuts. La gran majoria de gitanos viuen en barris normalitzats, es guanyen la vida de manera honrada i decent. Però el canvi que s'ha produït en la societat gitana no s'acaba de percebre i continuen apareixent en alguns programes de televisió les situacions menys representatives. Els exemples de famílies que fan un esforç perquè els seus fills vagin a la universitat són invisibles, i ja no es veuen com a gitanos perquè s'identifica la vida gitana amb la pobresa.

—Ha canviat la visió que traslladen els mitjans de comunicació respecte a la comunitat romaní?

—Ha canviat. La premsa seriosa ha fet un esforç per canviar en pocs anys. Abans hi havia moltes notícies en què s'introduïa el component ètnic de les persones. Ara són molt més respectuosos. Així i tot, encara hi ha programes que continuen utilitzant i abusant dels tòpics.

Violeta Tena